

Чокоева Д.М.

УЛУТТУК АДАБИЯТТЫ - ДҮЙНӨЛҮК АДАБИЯТ ТААНУУНУН
ИЛИМИЙ КОНТЕКСТИНДЕ ИЗИЛДӨӨ: РЕМИНИСЦЕНЦИЯЛЫК АСПЕКТ
(Чынгыз Айтматовдун романынын мисалында)

Чокоева Д.М.

ИЗУЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В НАУЧНОМ КОНТЕКСТЕ
МИРОВОГО ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ: РЕМИНИСЦЕНЦИОННЫЙ
АСПЕКТ (на примере романа Чынгыз Айтматова)

D. Chokoeva

THE STUDY OF NATIONAL LITERATURE IN THE SCIENTIFIC
CONTEXT OF WORLD LITERARY CRITICISM: A REMINISCENCE
ASPECT (on the example of Chyngyz Aitmatov's novel)

УДК: 82.091

Макалада автор улуттук адабиятты реминисценциялык изилдөө боюнча маселе көтөрүп, көркөм чыгармаларды бул аспекттен изилдөөнүн актуалдуулугунун жогорулугун белгилөө менен, “реминисценция” термининин дефинициясын тактап берүүгө аракеттенет. Адабият таануу илиминде реминисценция проблемасынын пайда болушу изилдөөчүлөрдүн подтекст жана тексттин ортосундагы контакттарды изилдөөгө алуусу менен шартталгандыгын көрсөтөт. Автор, реминисценциянын подтекст менен жалпылыгы сөзсүз бар, бирок, анын өзү эмес. Себеби, реминисценция сөзсүз түрдө тексттеги ачык же жабык деңгээлдеги “чоочун” элемент жана анын функциясы чыгарманын түпкүрүндөгү семантикалык “айзбергдин” түрдүү деңгээлдеринин терминдик аталышы болгон подтексттен маанилик назик “көшөгөлөр” аркылуу, бирок олуттуу түрдө бөлүнүп турат. Реминисценция подтекст жаратышы мүмкүн, бирок, дайыма өзүнүн терминдик дефинициясында кала берет - деп эсептейт. Реминисценциялык аспекттин функциясынын маанисин жазуучу Ч.Айтматовдун “Кассандра эн тамгасы” романындагы персонаж Руна Лопатинанын ысымын автордун колдонуу ыкмасы аркылуу түшүндүрүүгө аракеттенет.

Негизги сөздөр: эс-тутум, аспект, манифест, имплицит, интеллект, Руна, Филофей.

В статье автор поднимает вопрос исследование национальной литературы с реминисценционного аспекта, подчеркивая важность изучения художественных произведений с этой стороны, пытается уточнить определение термина «реминисценция». Возникновение проблемы реминисценции в литературоведении связано с тем, что исследователи стали изучать контакты между подтекстом и текстом. Автор считает, что реминисценция определенно имеет что-то общее с подтекстом, но не является его самим. Это связано с тем, что реминисценция обязательно является «чуждым» элементом на открытом или закрытом уровне текста, а ее функция отделена от подтекста, которым термином отражается разные уровни семантического «айсберга» внутри текста. Реминисценция может создавать подтекст, но всегда остается в своем терминологическом определении. Автор, значение функции реминисценционного аспекта пытается объяснить использование автором имени Руны Лопатиной, героини романа Ч. Айтматова «Тавро Кассандры».

Ключевые слова: память, аспект, явное, неявное, интеллект, Руна, Филофей.

In the article, the author raises the issue of the study of national literature from the reminiscence aspect, emphasizing the importance of studying works of art from this side, trying to clarify the definition of the term "reminiscence". The emergence of the problem of reminiscence in literary criticism is due to the fact that researchers began to study the contacts between subtext and text. The author believes that the reminiscence definitely has something in common with the subtext, but is not itself. This is due to the fact that reminiscence is necessarily an "alien" element at the open or closed level of the text, and its function is separated from the subtext, which the term reflects different levels of the semantic "iceberg" within the text. Reminiscence can create subtext, but always remains in its terminological definition. The author, the significance of the function of the reminiscence aspect, tries to explain the use by the author of the name of Runa Lopatina, the heroine of Ch. Aitmatov's novel "Cassandra's Brand".

Key words: memory, aspect, explicit, implicit, intelligence, rune, philotheus.

“Реминисценция” термин катары 1907-жылы серб окумуштуусу В.Урбан-чич тарабынан сунушталыптыр. Кийинкилатын тилиндеги мааниси “эскерүү”, “эске келтирүү”, “эске салуу” дегенге туура келет. Реминисценция ХХ кылым ичинде негизинен психология, лингвистика, адабият таануу илимдери сыяктуу илимий тармактар тарабынан өздөштүрүлүп ишке салынган. Реминисценция деген сөз түпкү маанисинде (латын тилиндеги) “жазып же сүйлөп жаткан адамдын иш процессте кандайдыр бир кырдаалды, же, эски тексттен бир айтымды эсине түшүрүп, аны өзү жазып же айтып жаткан жаңы текстке киргизип” жаткандагы кыймылын түшүндүргөн туунду этиш. Ал эми адабият таануу илиминде реминисценция проблемасынын пайда болушу изилдөөчүлөрдүн подтекст жана тексттин ортосундагы контакттарды изилдөөгө алуусу менен шартталган. Реминисценциянын подтекст менен жалпылыгы сөзсүз бар, бирок, анын өзү эмес. Себеби, реминисценция сөзсүз түрдө тексттеги ачык же жабык деңгээлдеги “чоочун” эле-

мент жана анын функциясы чыгарманын түпкүрүндөгү семантикалык “айзбергдин” түрдүү деңгээлдеринин терминдик аталышы болгон подтексттен маанилик назик “көшөгөлөр” аркылуу, бирок олуттуу түрдө бөлүнүп турат. Реминисценция подтекст жаратышы мүмкүн, бирок, ошол эле учурда ал реминисценция дагы, демек, реминисценция ар кандай көркөм кубулуштарды жаралышына башкы мотив болуп берүүсү мүмкүн, бирок, дайыма өзүнүн терминдик дефинициясында кала берет, себеби, аны башкалар менен аралаштырып жиберүү мүмкүн эмес. Анткени, ал тексттеги “башка сөз”, бирок “башкалыгы” билинбей, таанылбай (“узнаваемости” и “неузнаваемости цитирования”) кайсы бир мезгилдерге чейин, т.а. билимдүү окуучу же, абдан кылдат караган илимпоз жолукканга чейин калып калуу мүмкүндүгү бар. Ал автор тарабынан ар кандай максатта башка жактан атайы “чакырылган” же, бей-аң түрдө байкабай текстине киргизип алган “башка” элемент жана ал көркөм чыгармада дайыма күчтүү “көмөкчү чарбанын” милдетин аткарат. Интеллектуалдык деңгээли бийик, жалпылоого жөндөмдүү личность гана реминисценцияны каалаган санда, ар түрдүү ыкмаларда ээн-эркин колдоно алат жана ошол эле учурда, алардын, автордун кийлигишүүсүз эле бейаң түрдө дагы текстке “кирип” алышаарын окумуштуулар белгилеп келатышат. Ошонусу менен жазуучу чыгармасында байыркы менен азыркыны, алыс менен жакынды бир-бирине жакындатып, акыл-эстин, нравалуулуктун, этикалык принциптер менен эстетикалык табиттин дүйнөлүк бирдиктүү талаасын же тор (сеть) түзүүгө жетишет. Мындай чыгарманы аягына чейин, т.а. жүз пайызга жакын түшүнүп окуу үчүн, же, илимий аналитика жүргүзүү үчүн окуучудан жана илимпоздон жазуучу-нукуна барабар же ошого жакын жогорку интеллект талап кылынат. Мисалы, текстке “реминисценция” ж.б. “күчөткүч” күчтөрдүн түрлөрүнүн зарылдыгы боюнча окумуштуу, семиолог-адабиятчы Р.Барттын көз караштары жөнүндө адабиятчы Г.К. Косиков төмөндөгүдөй жазган: “Как таковой “текстовый анализ” отнюдь не нов, он давно уже является достоянием литературной критики и литературоведения. В самом деле, любой исследователь, не удовлетворяющийся явным значением произведения, пытающийся заглянуть за его авансцену, открывающий в романе или в поэме различные “реминисценции”, литературные и внелитературные “заимствования”, всевозможные, подчас неожиданные “источники”, “скрытые цитаты” и т.п., выходит на уровень “текста”, ибо его взору открываются те многочисленные переходы, которые

связывают “авансцену” со “второй сценой” в его руках оказываются нити, ведущие не к авторской интенции, а к контексту культуры в которую вплетен данный текст” (К.Косиков “Ролан Барт – семиолог, литературовед”). Бирок, маданий контекст менен жазуучу аң-сезимдүү деңгээлде байланышта турган “булактар” менен “таасирлерди” үйрөнүү тексттин жарыбаган эле бөлүгүн үйрөнүү болуп чыгат. Чындыгында, ар кандай текст автор тарабынан бейаң түрдө эсеп жеткис “маданий коддор” менен токулгандыгын сүрөткер өзү билбейт - деген Р.Бартийн ойлорун келтирет андан-ары макаланын автору К.Косиков. Көркөм тексттин структурасындагы жогоруда Р.Барт көрсөткөн “чоочун” элементтердин функциясынын баалуулугун көптөгөн адабиятчы-окумуштуулар жана философтор бир ооздон белгилеп келишет... Ал эми адабиятчы, сынчылар жана философтор тексттин идеясын, максатын коомдун жалпы дасмиясына айлантуунун, башкача айтканда, искусствонун аксиологиясын, б.а. баалуулуктарын бардык адамдар өздөштүрүп, өзүнүкүнө айландыруу процессинин үстүндө иштешет, же, иштөөлөрү керек. Өздөштүрүүнүн мындай коомдук масштабдуулугуна жетишиш үчүн реминисценциялык аспектидеги изилдөөлөр абдан зарыл жана актуалдуу. Мына ушундай жол менен гана жазуучунун же акындын гениалдуу интеллектиси жараткан нравалык императивге коомчулуктун интеграциялануу процесси ишке ашат. Ушундай чыгармалар аркылуу (бир эле көркөм адабият эмес, искусствонун бардык түрлөрүн эске алып жатабыз), адамзаттын өзүнүн адамдык маңызын жана бытиесин андоосу жогорулайт. Мен азыркы учурдагы орус элинин интеллектуалдык, маданий жана адабий деңгээлин карап отуруп, бул, XIX кылымдагы Пушкин баштаган Гоголь, Достоевский, Чехов, Толстой, Тургенев, Некрасов сыяктуу акын-жазуучулардын, Белинский баштаган көптөгөн сынчы-адабиятчылардын жогорку аң-сезимдүүлүктөгү ишмердүүлүктөрүнүн жемиши деп суктануу менен карайм...

Негизи ар кандай адабий реминисценция эки деңгээлде ишке ашат: биринчи деңгээли: улуттук адабият менен байланыштуу болсо (бул деңгээлге ал тургай автордун азыркы чыгармасынын мурунку чыгармалары менен болгон байланышы дагы кирет жана ал “автореминисценция” деп аталат); экинчи деңгээли: чет элдик булактар менен байланышкан адабий реминисценция. Ошондой эле реминисценция эксплициттик (үстүндө-ачык) жана имплициттик (түпкүрдө-жашыруун) түрдө эки жол менен көркөм чыгарманын структурасынан орун алат. Айрым учурда, жазуучу

реминисценция колдонгондугун өзү дагы билбей калары бар, себеби, адам бирөөдөн маалымат алып, көкүрөгүндө көпкө сактап жүрүп, акыры ага төл билиминдей же төл сөзүндөй карап алуу адаты менен, же, бей-аң алып алган (“без сознательности цитирования”) учурлар көп эле болору айгине экендиги жогоруда айтылды. Ошондой эле “чоочун” маалыматты, жазуучу, кандайдыр бир максатта аң-сезимдүү түрдө адресатты көрсөтүп же көрсөтпөй колдонуусу дагы мүмкүн. Ошентип, ар кандай эле көркөм чыгармада, жогоруда белгиленгендей ар кандай жолдор, ыкмалар жана максат-милдеттер менен башка тексттерден жана маданий контексттен “көчүп” келген элементтер болот жана алар чыгарманын мазмуну терең, маңызы бай, көркөмдүүлүгү жогору бир бүтүн татаал көркөм системага айлануусун шарттайт. Ансыз маани-мазмуну жукалаң текст канчалык көркөм болсо дагы көп окурмандарды кызыктырып өзүнө тарта албайт. Азыраак чөйрөнү белгилүү убакытка чейин алаксыта алчу каражат катары гана жашап, анан окурмандардын такыр эсинен чыгып, дегеле андай чыгарма болбогондой жоктукка төнүп кетиши мүмкүн. Кандай максатта, кандай ыкма менен колдонулса дагы реминисценция окурманды иренжитпейт, анткени, бул, жазуучу тарабынан окурманына кам көрүү ички муктаждыгынан келип чыккан, чыгарманын таасир эткич күчүн арттыруучу имманенттик-детерминанттык чыгармачылыктын бей-аң сезимдик мыйзамченемдүүлүгү катары каралыш керек. Ошондой эле реминисценция плагиаттыктан тапкакыр башка нерсе. Реминисценция бир жагынан М.М. Бахтин тарабынан көтөрүлгөн текст ичиндеги “башканын сөзү” проблемасына да барып кошулат. Бахтин инсандын өнүгүү импульсунун негизин “башкадан” көргөн: «Когда нас двое, то с точки зрения действительной продуктивности события важно не то, что, кроме меня, есть еще один, по существу такой же человек, а то, что он (другой) для меня человек, и в этом смысле его простое сочувствие моей жизни не есть наше слияние в одно существо и не есть нумерическое повторение моей жизни, но существенное обогащение события, ибо моя жизнь сопереживается им в новой форме, в новой ценностной категории – как жизнь другого человека, которая ценностно иначе окрашена... чем моя собственная жизнь» (Бахтин, 1975: 84).

Бүгүнкү күнгө чейин реминисценцияга бир жактуу аныктама берилип бүтө электигинин себеби, аны колдонуу жана түшүнүү масштабы кеңигенден кеңип эле бараткандыгында, тактап айтканда, азыр “...тууроону, стилизацияны, эпиграфтарды, аллюзияларды,

перифразаларды, травестилерди, дал келишүүлөрдү, параллелдерди деле реминисценциянын типтерине кошуп калышты” дейт Е.Т.Атаманова. Ал эми окумуштуу П.А. Руднев: “Реминисценция – это ориентация писателя на ту или иную историко-культурную традицию (традиции) воплощенную (воплощенные) в его тексте (текстах) цитатно или с помощью каких-либо иных стилистических приемов” (П.А. Руднев “Проблема реминисценций как культурологическая проблема”) - дейт. Рудневдин бул тезисинде реминисценция проблемасынын азыркы абалы кыйла так чагылдырылган. Башкача айтканда, жазуучунун башка традицияларга атайын аң-сезимдүү түрдө мамиледе болушу жана аларды өз чыгармаларына ар кандай ыкмада колдонуу мүмкүнчүлүгү жөнүндө сөз кылган. Асыресе, Атаманова реминисценциянын кичинекей деңгээлдери жөнүндө айтса, Руднев кичинекейден масштабдуу деңгээлдерге чейинки реаминисценция жөнүндө ой жүгүртүүдө.

Кыргыз адабиятында азыр ишке ашып жаткан көркөм кубулуштарда, дал ушундай реминисценцияны масштабдуу түрдө колдонуу арбын экендигинен улам (албетте, кичинекей деңгээлдерден баштап...), биз, ушул аспектиден айрым проблемаларды илимий чечмелөөнү максат кылуудабыз. Мисалы, кичинекей деңгээлдерден айта турган болсок, кыргыз адабиятында номинативдик аллюзия абдан кеңири кездешет (чыгарманын аталышы, каармандын ысымдары – номинативдик аллюзияга кирет). Ошентип, К.Акматовдун “Архаты” менен А.Койчубековдун “Бакшы жана Чыңгыз хан”, Ч.Айтматовдун “Кассандра эн тамгасы”, С.Раевдин “Топон” романдарынын аталыштары (ал тургай “Манас” эпосунун аталышы) дал ушул номинативдик аллюзияга киришет. Мисалы, каармандардын ысымдарындагы аллюзиялык маанилерге жана аны колдонуудагы жазуучунун ыкмаларына токтоло турган болсок, алар көбүнчөсү “баалоочу-мүнөздөөчү функцияларды” аткарышат: “Архаттын” баш каарманынын алгачкы аты – Адилет, кыргыз тилинде символикалык мааниге ээ, ошондуктан, муну деңгээли боюнча улуттук десек болот жана ал, ар бир адамга эң керектүү коомдук феноменди-адилеттүүлүктү чагылдырат. Ал эми Ч.Айтматовдун “Кассандра эн тамгасы” романындагы Руна деген каарманынын ысымына келсек: бул ат түрктөрдүн байыркы Руна жазмасын эске салаары каармандын (Филофейдин) оозу менен комментарияланат, демек, бул ысым да символикалуу аллюзия (бир нерсеге ишара кылып турган сөз, маани): бардык түрктөрдүн түбүнүн бир экендигине карата ишара; мындан сырткары, Руна - жалпы түрктөрдүн

бирдиктүү маданий коду экендигине белги берилип жатат; подтексттин (жалпы түрктүк эс-тутумду), ошол эле учурда реминисценциянын (мурда жазылган же айтылган “чоочун текстти” чыгармасында колдонуу аркылуу чыгарманын маанисин тереңдетүү, кеңирилетүү) бир нече функцияларды аткарганын көрүп турабыз. Жазуучу бир ысым менен ушунча маани “жаратууга” жетишкен каражатты жалпысынан реминисценция деген аталыш менен берүүгө да болот. Ушулардын баары: аллюзия, символика, подтекст бири-бири менен канатташ, моюндаш-коюндаш келишип, текстти семантикалык жактан түрдүүлөнтүп-түрлөнтүп, катмарлантып, масштабдаштырып, сакралдаштырып (сырдуулантып), окуучуга берер көп билимди боюна астейдил жашырып коюуга жетишүү мүмкүнчүлүгүн түзгөн. “Руна” деген сөзгө жашырылган подтекст жөнүндө айта турган болсок: саясий туткун Руна Лопатина, репродуктивдүү зечкалардын катарында экендигинен пайдаланып, “тексиз” адам жаратуучу кылмышкер-окумуштуунун жүзүнө тике кароо үчүн атайы анын лабораториясына келет... Тактап айтканда, Руна жазмасында калтырылган тарых - Руна кыздын зээнине автоматтык түрдө өтүп калгандай сыяктанат автордун берүүсүндө. Эмне үчүн башкага эмес, дал ушу Рунага өтүп калышы тууралуу маани подтекст категориясында талданууга тийиш... Биз ал подтексттин жаралышына аллюзиялык-реминисценция (Руна) башкы мотив болгондугун, жазуучу тарабынан аң-сезимдүү түрдө реминисценция жаралгандыгын көрүп турабыз. Башкача айтканда, дүйнө элинин түрк сыяктуу бир чоң тайпасынын жазмасынын аталышын алып келип бир каарманга бериши жана ал каарманды “тексиз” (“иксрод”) адамдарды жаратууга каршы күрөш иммунитетине ээ личность катары көрсөтүшү – символикалуу белги. Жазуучунун ушул ыкмасы, адабиятчы-теоретик Ю.Лотмандын “Текст бул эс-тутум” деген адабий теориялык жыйынтыгына абдан туура келет. Руна Лопатина бир учурда жеке бир адамды-аялды (билдирсе, экинчи, жашырылган маанисинде (подтекстте), ал буга чейинки бир тайпа эл-журттун тарыхтарынын жыйындысын билдирээрин билгендер билет. Башкача айтканда жазуучу өзүнүн ойлорун дайыма билимдүү адамга багыттайт. Оюмду билсе экен, чыгарманын тексттине каткан “табышмагымды” (көркөм чыгарманын спецификасына ылайык) туура жандырса экен деп каалайт. Ошондуктан, ушундай каражаттарды колдонот. Буларды колдонбой көркөм текст жарата албайт. Көркөм чыгарма тарых менен илимдин бир алтернативасы катары функция аткарганы менен аны жаратуу-

чу каражаттары такыр башка болгондуктан, жазуучу ошо каражаттар менен гана иштей алат. Жазуучу окумуштуу же тарыхчы сыяктанып ойлорун биринчи жак менен айтпайт, образдарды, окуяларды гана “сүйлөтөт”. Мисалы, “... пациенттин ысымы мага кызыктай сезилди - дейт, Андрей Андреевич, - Руна, ушундай да ат болобу, анын руникалык эмнеси бар болду экен?” [1]. Көрсө, профессордун бул суроосу бекер болбоптур. Руна бул жерге, аң-сезимдүү түрдө: өзүнүн, анын тагдырларын өзгөртүп, бүтүндөй “Иксрод” программасын жок кылуу үчүн келип турган экен. Руна өзүнүн мындай максатын кыскача гана төмөнкүдөй билдирет: “ - Мен зек аялмын, Андрей Андреевич, - ал капысынан мени аты-жөнүмөн атады, анан күнүгө жүздөгөн ирет айтыла берген сөз анын оозунан кызыктай угулду. - Мен болгону зекмин, - деп кайталады ал. - Арты эмне болоорун да билем. Максатыма жеттим. Мен муну өзүмдүн милдетим деп эсептегем. Аны колуман келишинче аткардым. Балким бул сүйлөшүү сизге таасир этээр, ойлондураар. Болгону ушул” [2]. Ошентип, Рунанын бул сөзү А.А. Крыльцовду – Филофейге айланып, Жерден Космоско “чыга качууга” чейин жеткирет. Чыгармада Рунанын аракети менен СССРдей, күчүнө дүйнө жүзүндө теңелээр күч жок зор державанын “алпештеп”, “алдейлеп”, бирден-бир жетишкендик катары багып-бапестеп келаткан идеясын ишке ашыруучу программасы токтойт (жазуучу муну менен балким, “Эй түрктөр башыңарды көтөрсөңөр, бириксеңер боло, Руна жазмаңар ошентүүңөргө укук берет” дегиси келгендир”). Ушерден Ф.Достоевскийдин дүйнө таануусундагы атактуу “ишенимдин кайра төрөлүшү” (Л.Шестов) сыяктуу процесс ишке ашат. Албетте, жазуучунун эмес (Достоевскийден айырмаланып) каармандын ишеними кайрадан, жаңыдан “төрөлөт” дагы, ааламдагы өзүнүн “сапарын” баштайт. Ал Андрей Андреевич Крыльцовдон (“тексиз” окумуштуудан) - Филофейге (космостук монахка) айланат. Андрей Андреевич “Крыльцов” (аллюзия) деген “иксрод” (анын дайыны “крыльцо” (кире бериштеги тепкич) менен гана бүтөт. Андрей жетим балдар үйүнүн берген ысымы, ошол ысымдан эле Андреевич деген отчествосу (теги) алынат дагы, анын табылган жери крыльцо (тепкич) фамилиясы болуп калат). Көрсө, Руна Лопатина деген зектин жанында, Крыльцов деген профессор эч ким эмес экен да (бул жазуучунун, бул дүйнөнүн ээси түрктөр экендигине жасаган ишараасы болушу мүмкүн экендигин дагы бир жолу кайталайм). Руна Лопатина өзүнүн жогорудагы сөзү, позициясы аны өлүмгө чейин жеткирээрин билип, ошого даярданган экен. Акыры ошондой эле

болорун биз менен сиз билебиз. Рунанын бул өлүмү, албетте, экзистенциалисттик өлүм. Бирок, ал батыштык бул багыттагы (өлүм багытындагы) экзистенциализмден такыр айырмаланат. Биринчиден, Руна, бул эс-тутум (боюна абдан көп билим топтогон адам). Экинчиден, Рунанын саясий-туткун болгондугунун өзү, анын агымга каршы ой жүгүртүүгө эрктүү инсан экендигинин белгиси. Үчүнчүдөн, анын бийликтин “тексиз адам” жасоо саясатына каршы чыгып жаткандыгы, бул кампаниянын туура эмес экендигин интуициялык (керээтик) деңгээлде сезет. Анткени, ал Руна – генетикалык эс-тутумдун алып жүрүүчүсү. Жазуучу Ч.Айтматов ушундай функцияны аткаруучу каарманын Жазгүл же Айгүл деп атап кое алаар беле? Менимче жок. Көркөм адабияттагы реминисценция проблемасынын мааниси ушу жерден чечмелениши керек: биз ушуга чейин Руна деген ысымга байланыштуу пайда болгон подтексттик маанилер жөнүндө кеп салдык. Эгер, анын аты Жазгүл болсо, ал жогоруда Руна аткарган функцияны аткарууга тийиш болсо, автор, анда, анын баарын сөз менен түшүндүрүп отурууга тийиш болот эле да. Биз, бул реминисценциядан маани, сюжет өнүктүрүүчү күчтүү мотивдик, сюжет-

тик мүмкүнчүлүктү, маанилик сыйымдуулукту көп эселеп арттыра алар мүмкүнчүлүктү көрүп жатабыз. Бул кезегинде ойлорду “коюлантып”, жогоруда айтылгандай семантикалык катмарларды пайда кылып, чыгармадагы ойлордун масштабдуулугун арттырып жатышынын өзү дагы реминисценциянын көркөм кубулуштарды жаратуу мүмкүнчүлүгүнүн жогорулу-гун тастыктап жатат...

Адабияттар:

1. Айтматов Ч. Чыгармаларынын 5 томдук жыйнагы, 5 т. Б., 1999. - 225-б.
2. Айтматов Ч. Чыгармаларынын 5 томдук жыйнагы, 5 т. Б., 1999. - 227-б.
3. Руднев П.А. Проблема реминисценций как культурологическая проблема. - Ижевск, 1998.
4. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров. - Санкт-Петербург, 2016.
5. Косиков К. Ролан Барт – семиолог, литературовед. - М., 1989.
6. Жунусалиева К.Т., Жоробекова Б.С., Алымкулова К.К. Художественная проработка изображения боевого образа персонажей в произведениях Чынгыз Айтматова. / Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2020. №. 5. С. 133-136.
7. Чокоева Д.М. Бытие и волшебство. Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2020. №. 2. С. 254-258.